

ДИВНА ВУКСАНОВИЋ

НА БАЗЕНУ

ВАЛЗЕРИ

Јован Трпило у Давос је путовао најпре возом, а затим наранчастим дирижаблом, заједно са неколико такмичара, капетаном лета и двочланом посадом. Био је то његов очајнички покушај да избегне мобилизацију и учешће у копненој мисији трупа у Северној Африци. Путни и трошкови боравка подно Алпа, за њега и још двојицу колега из мировног покрета југоисточне Европе, били су покривени. Летело се на валзерима, локалним ветровима који су као невидљиви путеви врлудали кроз планинске превоје. Док су се балони кретали ка циљу, претварали су се у визуелну авангарду неба.

Током лета углавном се разговарало о припремама за трку склепаних возила на базенима на отвореном. Такмичарска стаза са дворедним оквиром од бала, како су тврдили чланови посаде, постављена је десетак дана раније. Педантно исечено сено најлоном је заштићено од кише. Све улазнице за манифестацију распродаје су неколико месеци унапред.

„Организатори су, очигледно, уложили доста труда”, констатовао је један од такмичара, одмахујући, уз осмех, конкурентским посадама.

„Само да се неко не закопа у сено”, мирним тоном узвратио је омањи браќајлија покрај њега.

Трпило је, успут, сазнао и да су тимови међународних експерата, још у раној фази припрема, закључили да је данашње људе лако забавити; штавише, једноставније него децу. Важно је да се догађај одиграва с много акције, да се може пратити путем великих

паноа постављених око стазе и базена, као и у виртуелном окружењу. Такође, од пресудног је значаја да забава, колико год то звучало цинично, сценаристички буде што глупља, како би се остварио комерцијални успех. Све то требало је папрено наплатити, пошто је смех, попут домаће сланине, последњих деценија постао привилегија богатих.

Љуљушкајући се на гондоли дирижабла, такмичари су дознали да је, осим њих, за трке одабрана и група учесника сачињена од свих раса и узраста, склона простаклуку и будаластом понашању, која је требало да допринесе еуфоричном трошењу новца с платних картица и паметних телефона. Уз то, како се шушкало, организаторима је од почетка било јасно да ће један број посетилаца морати кредитно да се задужи, како би за себе и своју породицу осигурао вишегодишње чланство и ложу у публици, међу мирисним балама.

Напоредо с овим, нагласио је капетан летелице, мукотрпно се радило на састављању жирија. Строгу селекцију прошло је осморо психопата. Избор је на крају пао на четири члана – зрикавог еколога са шпицастим зеленим шеширом, учењака са слушним апаратом који непрестано кија јер је алергичан на хемкалије из ваздуха, једног пропалог IT-јевца који се бави хормонским схемама репродукције преосталих крава и, напослетку, препознатљиву госпођицу Џони Смрт, од које су многи на локалу зазирали. Све што је требало и кад је требало, она је углавном решавала перорезом, погодним за један елегантан покрет.

Базен је, према речима капетана летелице, служио као додатни простор за такмичаре. Поред тога, био је својеврсно огледало стварности, мерило славе како за такмичаре, тако и за њихове навијаче. Трпило се загргнуо након капетановог завршног осврта на предстојеће такмичење. Ћутке је посматрао ветровито небо.

„Мм?“, наставио је капетан више за себе.

„Спреман сам да дам свој допринос том огледалу“, полугласно је одговорио Трпило, као да му чита мисли.

Један од такмичара у балону додао је да новац, свакако, не игра пресудну улогу у мотивисању за учешће у трци. И остали присутни климнули су главом. Можда од ветра...

За маскоту догађаја, наставио је капетан, једногласно је, од стране жирија и продуцентата, изабрана јарцобудала; играчка је названа Роголуд, како би била препознатљива и упамћена на међународној трци склепаних возила. Роголуд је подсећао на лудорије карактеристичне за сваку јарцобудалу, као што су разиграност и

извођење изненадних скокова који су симболизовали импулсивност и забаву. На себи је, поред рогова налик на кактусе, имао и шарену кравату, док му је на леђима био привезан ранчић с конфетама које су се расипале док је поскакивао око базена и тркачке стазе.

Осим склепаних возила, шарених једноседа или двоседа, састављених од материјала строго прописаних димензија, као и распојасаних учесника, који су и пре почетка такмичења забављали публику, услов да се учествује у трци, како су констатовали сви присутни у балону, био је да су возач и сувозач непливачи. Ово стога што су склепана превозна средства, појаснио је капетан, још на пробама завршавала у базенима, пробијајући бале. Публика је тако могла изблиза да прати потапања возила, њихов распад, као и неизбежно млатарање и копрцање такмичара који би трку завршили у води.

По слетању, након кратког одмора и званичне пријаве, Трпило је схватио да није једноставно завршити трку. Возила са такмичарима у пуној опреми требало је да пређу стазу дужне 850 метара; мноштво завојитих делова, тунелчића и степеница, те екстремно клизавих деоница који су водили до циља. Прве сезоне, на пробама је, препричавало се још у балону, погинуло нешто мање од четвртине учесника. Тада је госпођица Смрт била задужена за оцењивање самртног ропца, као да је реч о природном умирању. Публици се баш тај део спектакла што се догађао изван стазе, дакле у базену, највише допадао.

Од послужења, после пробне вожње коју је с лакоћом прошао, Трпило су понуђене презреле кајсије са сиром. То је, истовремено, привукло и гладне мачке које су се мотале око учесника. Одсек за културу војног пакта био је, како је писало на церадном платну изнад места за почетак трке, један од главних спонзора. Сви који су у претходној вожњи преживели на стази, заједно с Трпилом, нестрпљиво су ишчекивали почетак.

Сунце је било високо на небу док су склепана возила чекала уз ивицу тркачке стазе. Публика се распоредила око базена, у ишчекивању луде забаве. Велики панои постављени дуж ограде од бала приказивали су виртуелне симулације трке и шарене анимације које су подстицале добру атмосферу.

Трпило је требало да стартује трећи, у категорији такмичара без сувозача. Долазио је из мале земље, која није могла да плати

додатно седиште. Уз боцу шљивовице, којом је витлао у бекстејду, на знак судија ускочио је у импровизовано возило, које је изгледало као расходовани Титаник, са великом јабуком на димњаку, која се клацкала при вожњи. Аутић је био обликован као брод са шареним веслима, прилагођен за кретање на копну. Имао је неправилну конструкцију. Бродић је био црвене, плаве и беле боје; палуба украшена светлима, звонцима и шареним тракама. По поду поскакивале су разнобојне лоптице. Спреда је висио малени појас за спасавање, дискретни поклон од спонзора.

Такмичар Ј. Т. је око врата носио огроман камен, док је на ногама имао велика жута пераја. Публика му се смејала и пре него што је ускочио у возило, пошто су му пераја спадала.

Весели Титаник, поринут на пловидбу и накривљен на једну страну, за собом је остављао смех и праскање, који би се активирали сваки пут када би се возило окренуло, труцнуло и променило смер. Уз то, бродић је био начичкан и издувним цевима које су испуштале мехуриће сапунице за собом... У жару навијања неко из публике бацио је молотовљев коктел у задњи део Титаника, који је, на опште одушевљење, почео да гори, делимично захваћајући Трпилов пругасти костим.

И док је пламен увелико гутао Титаник потпомогнут валзерима, раздрагани жири, пуцњем у покретну мету крај стазе, најавио је спектакуларни спуст по степеништу, а затим и пролазак кроз тунел. У Трпиловој глави одвијала се драма. За то време, прамац бродића, са пропратном буктињом, летео је низ стрмину. Публика је то дочекала с усхићењем. Унезверена јарцобудала трчала је поред стазе машући рукама ка жирију.

На другом крају стазе, у шареним звонцарама и окрвављеног лица ваљала су се двојица, покрај розе аутомобила у облику слончета раширених ушију, са мноштвом балона који су били закачени за покретну приколицу од љубичастог плексигласа. Еколог, члан жирија, махао је зеленом капом организаторима, сигнализирајући да трка може да се настави.

У међувремену, стартовао је четврти такмичар, чији је ауто био у бојама италијанске пике, са густом црвеном фарбом уместо кечапа која је цурила свуда по стази. Позади, на блатобранима возила, аутомобил-пика имао је укосо забодену мотку на којој је била затакнута људска лобања; доњи део био је обмотан лепршавом црном

тканином. Такмичар румених образа, одевен у кецељу куvara, ентузијастично је клизио стазом, док су се за њим вијориле хаљине смрти. Публика га је бурно поздравила.

Схвативши да ће изгорети заједно с Титаником, и уз то бити побеђен од возила смрти које је јурило право ка њему, Трпило је активирао помоћна крилца аутомобила, искористио повољне ваздушне струје и слетео право у базен. Већ у следећем тренутку чврсто је грлио колут за спасавање, чекајући да га добродушна маскота или неко из публике извуче на суво.

Нови дирижабли спокојно су летели долинама Алпа. Тамо негде буктао је рат, паљба је одјекивала са свих страна; голишава деца гледала су у небо и плакала. На стази се, поред нагорелог Титаника, јело, пило и вриштало. У базенима су ускоро пливали насмејани лешеве уз велике бале сена. Забава је трајала до последњег праска који је за собом испустило возило у облику печурке.

ТУНЕЛ

Историја за коју се Даринка занимала, а посебно за тематику Другог светског рата, подразумевала је истраживања тајних мрежа које су, између осталих, чиниле и жене, пружајући подршку партизанима, савезницима и „савезницима”, у прикупљању обавештајних података, организовању снабдевања оружјем, односно пружању отпора и саботажама током окупације већих градова, а из перспективе женског учешћа у ратним операцијама. Заведена истраживањем и трагањем по пожутелој документацији, Даринка је и свог будућег супруга Бранислава упознала у војном архиву, док је проучавао стратешке објекте у сврху израде новог пројекта под земљом – Субтере.

Био је то популаран назив за подземни град са мноштвом базена и рекреативних садржаја, који је осмислио тим урбаниста, архитеката и инжењера међу којима је био и Даринкин сада већ покојни супруг Бранислав. Откад је постала удовица, ова млада жена скоро годину и по дана никуда није излазила лечећи се од депресије, све док јој, током једне виртуелне терапије, није препоручено да сиђе у подземље и преиспита корен своје везе с Браниславом. Град, обележен понеком идејом и енергијом покојника, требало је да удовици у раним тридесетим, тамне косе, витког стаса и благо спуштених рамена, дочара пут кроз њен властити живот, мада она испрва није разумела на који начин. У неколико

наврата чула је да су понеки људи у подземљу доживљавали различита натприродна искуства, али када је за то питала Бранислава он се насмејао и објаснио јој да то нису ништа друго до теорије завере.

До Субтере се долазило регионалним метроом, изграђеним у склопу пројекта Еол, названог по богу ветра који јури подземљем. На улазу је подигнут атријум, који је, осим декоративне намене, једним делом служио и за снабдевање светлом; уз то, светлост је под земљу стизала и помоћу система огледала преко којих се преламала и усмеравала у жељеном правцу. Даринка је запазила да покретне степенице воде до наредног улаза, који је био означен неупадљивом таблом и прскалицама за воду. Дуж степеница, односно напоредо с њима, из супротног смера њихале су се празне гондоле.

Одакле долази људска потреба за силаском под земљу, упитала се жена у црнини посматрајући неколико девојчица које су се домунђавале, кикотале и нуткале једна другу сендвичима покрај пролаза који је водио до првог нивоа града. Хаљинице су им биле мокре од прскалица које су служиле за наводњавање печурака и осталог поврћа које је расло уоколо. На том првом нивоу, који је био намењен за појединачне и групне посете, налазили су се велики ваздушни јастуци уклопљени у конструкцију свода, који су омогућавали звучну изолацију осталих делова подземља. Биле су ту и инсталације за довод струје и воде, за саобраћај, али и за мрежу подземних ауто-путева у случају рата или непогода.

„Радује ме свако ново градилиште”, присетила се речи које је Бранислав изговорио дивећи се једном маленом мосту. Призвала је тај давни осећај среће када су заједно истраживали кутке подземља. У мислима је посматрала људе што су пролазили преко љупког мостића. Било је ту парова који су се држали за руке, породица у повратку из биоскопа, али и појединаца који су шетали дубоко уроњени у самоћу. Сви они деловали су као део нечег већег; мост је, чинило се, подсећао на њихов први излазак на позорницу живота.

Даринка је знала да се у Субтери одиграва буран подземни живот: издавали су се станови и викендице, подигнуте су теретане, фитнес студији и спа центри за вежбање и опуштање. Ресторани, кафићи и продавнице нудили су различите врсте хране и пића, као и другу робу. Осим обичних грађана, у подземље су навраћали

и научници и истраживачи, али и војни стручњаци и друго особље задужено за управљање системом одбране и његово одржавање. Ипак, Субтера је била најпознатија по базенима. Они су се налазили на другом нивоу града, док је на трећем, испод њих, био систем за контролу и обезбеђење. Ту су биле смештене разне справе и машине, у сврху одржавања живота под земљом. Специјални бункери и помоћне просторије били су распоређени на стратешким местима, пружајући склониште и заштиту у случају опасности.

Када је стигла до нивоа базена, Даринка је приметила групу људи који су стајали поред ђакузија и о нечему расправљали. Били су у алпинистичким оделима, са ознаком коју раније нигде није видела. Разговор је био жустар. Како се приближавала, чула је да причају о неком тунелу који се налазио испод њих, а који су управо открили. Заинтригирана да сазна више, застала је... Обузелo ју је осећање да је баш то место копча с покојним мужем, нешто што није знала о њему, нешто што јој недостаје. Упитала је старијег алпинисту из групе о чему се ради. Рекао је да је тај део објекта деценијама затворен из непознатих разлога. Причало се да га обезбеђује војска. Даринкино срце се узнемирило. Осетила је како је дозива Бранислав, све жене које су се бориле за слободу у Другом светском рату, историја и истина. Морала је сазнати шта се заиста дешава. Понудила је алпинистима позамашну своту новца који је имала на рачуну и они су пристали да јој продају опрему. Пребацила им је паре путем апликације и навукла шлем. Крајичком ока осмотрила је и купалиште. Базен, смештен у средишњем делу, био је огроман. Вода је блистала под светлошћу дворедних неонки. Око њега налазиле су се лежаљке. Неколико тинејџера уживало је у пливању и опуштању.

Пошто је кошуљу притегла опасачем, прескочила је ограду и упутила се низ литицу у подземље. Стигавши до дна откачила је сигурносни конопач и скинула са себе све сем шлема. Тумарајући по полутами, схватила је да је Субтера много више од обичног подземног града. Наишла је неосветљени пролаз и ушла у тунел на који су је упутили алпинисти. Док је напредовала, послушкујући звуке воде која капље са свода, осетила је како се све око ње мења. Ваздух је постајао влажнији и тежи, а одједи корака одједном су утихнули. Док је пролазила кроз тмину, саплела се о нешто и једва одржала равнотежу.

Одоздо, са пода просторије, зачуло се једно слабашно „ааахх”. Занемарила је звук, заобишла препреку и наставила да корача.

Није се освртала. После неколико корака, изнова је у нешто ударила. И овога пута зачула је неки притајени уздах. Сагнувши се ка извору звука, Даринка је напипала нешто меко и хладно. Инстинктивно је клекнула како би боље осветлила оно на шта је набасала. На поду је угледала полускрупчано тело. Био је то мушкарац; лице му је било прекривено блатом и крвљу. У близини је, изгледа, било још тела, али се нису мицала. Наједном, као да га је препознала. Да ли је то био он?

„Браниславе”, ословила га је тихо. Није имао снаге да јој одговори, само је тихо зајечао. „Откуд ти овде?”, наставила је придржавајући му лице длановима и привијајући га уз себе како би га угрејала. „Браниславе”, једва чујно је поновила.

И овога пута остала је без одговора. Даринка је под прстима осећала хладну кожу. Размишљала је како да их обоје извуче из тунела. Њен Бранислав био је жив и то је било најважније.

„Не брини, мили”, шапнула је нежно. „Изаћи ћемо из овога заједно. Издржи још мало. Молим те.” Покушала је да подигне његово мршава тело, али није успела. И поред тога што је био готово кост и кожа, имала је утисак да тежи скоро тону. Пошто је схватила да не може да га помери, скинула је јакну; ушускала га је, а затим пољубила у чело и похитала по помоћ. Жустро се узвекрала уз литицу и докопала базена.

А шта ако он у међувремену умре, упитала се док је погледом тражила алпинисте. Већ у следећем тренутку, запитала се да ли је све то био само сан, привид настао из жарке жеље да још једном види покојног мужа. Дешавало се. Ненадано призовеш слику покојника и укаже ти се као дух или холограм. Ипак, могао је то заиста бити и он. Колебала се. Откуд тела у том тунелу? Да нису неки заробљеници? Похватани и остављени да умру? Ко их ту држи и зашто? Тунел је вероватно користила војска, а пролаз је тренутно, ко зна из ког разлога, био отворен.

Овога пута, поред базена била је распоређена група војника. Високи официр нешто им је говорио, љутито машући рукама. Даринка је таман помислила да им приђе и потражи помоћ, али је, пошто се приближила, приметила нешто необично. На дну базена биле су урезане бројке и слова који чине препознатљив тактички код. Биле су то шифроване поруке дизајниране као комбинација вертикалних и хоризонталних линија које чине различите облике

и симболику борбе. Људска тела приказана су кроз укрштања линија. Живи су били представљени тачкама и словима у покрету. Читава слика борби у тунелу била је приказана векторски, помоћу ознака карактеристичних за шифрарнике које је виђала у дебелим војним енциклопедијама и које јој је Бранислав, у неколико прилика, до детаља објашњавао.

Наравно, тактички код био је замишљен тако да цивилима изгледа допадљиво, али нејасно, као апстрактни узорак. Даринка је у њему препознала правилност, схвативши да је пресликавао војне операције од којих се једна одвијала баш у тунелу. Симболика бројки, слова и линија говорила је и о ширим ратним сукобима у подземљу и освајањима од стране војске која је изгубила у Другом светском рату, консолидовала се и покорила град, при чему су браниоци, очито, побацани у тунел, скривени дубоко под земљом, од погледа становништва.

Пошто је дешифровала поруку, Даринка је схватила да јој нема повратка, осим уколико је страна војска силом не одвуче доле. Избезумљена, скочила је у воду и храбро запливала. Два војника муњевито су кренула за њом. Стигавши до средине базена, зауставила се над линијама и тачкама у покрету, пливајући у месту. Збуњени, пратиоци су такође застали у ишчекивању њених потеза.

Тамо где је замишљала да лежи Бранислав, Даринка је левим стопалом правила кругове под водом, као да му масира срце. Потом је чула команду која се разлегла простором.

Дубоко је удахнула и заронила.